

Małgorzata Olszewska

Z doświadczeń Katedry Dydaktyki Historii Wiedzy o Społeczeństwie Uniwersytetu Opolskiego

Piotrkowskie Zeszyty Historyczne 3, 287-290

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata Olszewska

Z DOŚWIADCZEŃ KATEDRY DYDAKTYKI HISTORII I WIEDZY
O SPOŁECZEŃSTWIE UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO

W dniach 15-19 maja 2000 r. odbywałam staż dydaktyczno-naukowy na Uniwersytecie Opolskim w Instytucie Historii, w Katedrze Dydaktyki Historii i Wiedzy o Społeczeństwie, pod opieką naukową Pana prof. dr hab. Adama Suchońskiego. Celem stażu, który był kontynuacją listopadowego pobytu na Uniwersytecie Opolskim, stanowiło poszerzenie wiedzy na temat sposobów prowadzenia zajęć ze studentami, konsultacje dotyczące doktoratu i kwerenda biblioteczna.

Uczestniczyłam w zajęciach z dydaktyki historii, prowadzonych przez Panią dr Barbarę Kubis ze studentami IV roku historii studiów dziennych. Temat ćwiczeń dotyczył prawdy i fałszu w historii. Zajęcia prowadzone były w formie inscenizacji. Motywem przewodnim była epoka realnego socjalizmu. Studenci zadbali o odpowiednią scenografię (m.in. portrety czołowych działaczy komunistycznych: Marksa, Engelsa, Lenina i Stalina, plakaty propagandowe, hasło: „PZPR – przewodnią siłą narodu”) i własną charakteryzację. W czasie zajęć wykorzystali charakterystyczne wypowiedzi polityków tamtej epoki (m.in. J. Stalina, W. Gomułki, E. Gierka i W. Jaruzelskiego), które dotyczyły różnych wydarzeń historycznych. Znalazły się więc wypowiedzi działaczy partyjnych dotyczące: poznańskiego czerwca 1956 r., grudnia 1970 r., czy wprowadzenia stanu wojennego w grudniu 1981 r. Studenci tłumaczyli, że wybrali epokę socjalizmu, ponieważ najłatwiej mogli wskazać „błędy i wypaczenia” tamtego okresu, poza tym do tej epoki znaleźli dużo materiału źródłowego. Grupa studentów, która nie brała udziału w inscenizacji, indywidualnie prezentowała przygotowane materiały. Były to m.in. fragmenty pamiętników, podręczniki akademickie, reprodukcje plakatów, zdjęcia. Studenci wskazywali, w których etapach procesu lekcyjnego można je wykorzystać i w jakiej formie; jakie typy lekcji występowały w trakcie zajęć; jakie metody i środki dydaktyczne zostały użyte. Nastąpiła też próba odpowiedzi na pytanie, kiedy rodzi się fałsz w historii i jak należy mu przeciwdziałać. W trakcie burzliwej dyskusji uczestnicy zajęć doszli do wniosku, że wszelkie zafałszowania historii wynikają z interpretacji wydarzeń historycznych. Nauczyciele mogą temu przeciwdziałać, wówczas, gdy fakty historyczne będą przekazywali w sposób obiektywny, nie zabarwiony własnym komentarzem. Trzeba dać uczniowi możliwość wyciągania wniosków, oraz sprowokować do krytycznego myślenia. Tak więc edukacja może przeciwdziałać fałszowaniu historii dzięki możliwości konfrontowania dwóch sprzecznych opinii np. w podręcznikach. Muszę podkreślić, iż podczas realizacji zajęć studenci wykazywali ogromne zaangażowanie, pomysłowość, moc inwencji twórczej, chęć dyskusji.

W trakcie pobytu na Uniwersytecie Opolskim miałam też okazję uczestniczyć w międzynarodowej konferencji dydaktycznej „Podręczniki historii naszych sąsiadów – Słowacja”, którą przygotowała Katedra Dydaktyki Historii i Wiedzy o Społeczeństwie. Spotkanie to było jednym z wielu, które zostało zorganizowane z inicjatywy profesora A. Suchońskiego, posiadającego rozległe kontakty międzynarodowe, ściśle współpracującego z wieloma ośrodkami naukowymi za granicą, zajmującymi się zagadnieniami dydaktyki historii. Profesor Suchoński prowadzi ożywione kontakty naukowe z naszymi południowymi sąsiadami. Wyrazem tego był udział w konferencji przedstawicieli ośrodków naukowych z Czech i Słowacji.

Goście z Uniwersytetu w Bańskiej Bystrzycy zaprezentowali nowoczesne podręczniki do nauczania historii, przeznaczone dla uczniów szkoły podstawowej i średniej. Charakteryzowały się one oryginalną szatą graficzną, były bardzo atrakcyjne wizualnie – kolorowe z dużą ilością ilustracji, reprodukcji i rysunków itd., zawierały natomiast mniej tekstu. Aby zachęcić uczniów do korzystania z tego środka dydaktycznego stworzono podręcznik niezbyt obszerny – najwyżej kilkadziesiąt stron, dużego formatu. Autorami było kilkanaście osób, oprócz historyków m.in. także pedagodzy, psychologowie. Ciekawym rozwiązaniem okazało się zamieszczenie wielu faktów z historii kultury, obyczajowości, a więc bardziej atrakcyjnej dla potencjalnego ucznia niż historia polityczna. Podręczniki prezentowały również interesujące lekcje o charakterze powtórzeniowym, w których wykorzystano symbolikę obrazu, wykresy.

W trakcie konferencji wygłoszono interesujące referaty. Doc. Karol Fromak z Uniwersytetu w Bańskiej Bystrzycy naświetlił problemy związane z kształceniem nauczycieli historii na Słowacji. Doc. Błażena Gratzowa z Uniwersytetu w Ostrawie przedstawiła referat pt. *Obraz sąsiada w świadomości młodzieży na przykładzie Czech i Słowacji*. Sondaż przeprowadziła po podziale Czechosłowacji w 1992 r., wśród uczniów ostatnich klas szkół podstawowych i średnich. Okazało się, iż około 11 % młodszych respondentów nie potrafiło wymienić lub nie znało imion sławnych postaci ze świata kultury, polityki, teatru, sztuki wśród swoich sąsiadów. Według badań, lepsi okazali się Słowacy w rozpoznawaniu osobistości czeskich niż odwrotnie. Badania doc. Gratzowej uwiarydliły również stereotypy w sposobach postrzegania sąsiadów. Najczęstszymi cechami charakteru, jakie przypisywali Czesi Słowakom to: gościnność, pijaństwo; Słowacy Czechom podobnie gościnność ale i wesołość, a obie strony wzajemnie określiły siebie jako narody nacjonalistów. Natomiast Czesi i Słowacy obdarzyli Polaków stereotypami: mili, sympatyczni, ale także pijacy.

Podobnie merytorycznie było wystąpienie profesor Grażyny Pańko z Uniwersytetu we Wrocławiu, która w referacie pt. *Obraz Słowaków w świadomości młodzieży* dokonała analizy sposobu postrzegania Czechów i Słowaków przez polską młodzież szkół średnich. Jej badania wykazały, iż dla młodych Polaków narody: czeski i słowacki to jedność. Zdaniem autorki winne takiemu stanowi rzeczy są polskie podręczniki do historii, w których brakuje informacji dotyczących kultury, obyczajowości Czechów i Słowaków. Prof. Pańko sformułowała postulat wprowadzenia

w szkołach zajęć fakultatywnych, na których propagowano by wiedzę o kulturze naszych południowych sąsiadów. Zdaniem referentki umiejętnie, ciekawie poprowadzone zajęcia powinny motywować młodzież do działań poznawczych. W ten sposób winna być kształtowana świadomość europejska.

Zbliżone tematycznie było również wystąpienie profesora A. Suchońskiego, który wyraził przekonanie, iż w większości polskich podręczników do nauczania historii brakuje informacji dotyczących narodu słowackiego. Autorzy podręczników nie uwzględnili w nich nawet ważniejszych faktów z historii Słowacji. Dotyczy to wydarzeń zamierzchłych, jak i czasów współczesnych. Nie zamieszczono w podręcznikach m.in. informacji, daty dotyczącej powstania państwa słowackiego po podziale Czechosłowacji w latach 90. Zdaniem profesora Suchońskiego autorzy opracowań nie dostrzegają faktu, że istnieją dwa organizmy państwowe: Czechy i Słowacja. Natomiast współczesne podręczniki powinny zmuszać do krytycznego myślenia, winny nasuwać porównania między dziejami państw np. Słowacji i Polski. Ma to swoje uzasadnienie chociażby ze względu na wspólne słowiańskie korzenie. Ponadto treść polskich podręczników winna być zgodna z „Deklaracją Wiedeńską” podpisaną w październiku 1993 r., której ogłoszenie było wynikiem dyskusji dotyczącej edukacji historycznej. Najważniejsze przesłanie tego dokumentu informowało, że należy w procesie nauczania historii powszechnej wyeksponować historię państw sąsiednich. Deklarację podpisały 32 kraje. Ratyfikowała ją również Polska.

W trakcie odbywania stażu miałam też okazję zwiedzić interesującą wystawę prac pedagogów i studentów Instytutu Sztuki Uniwersytetu Opolskiego pt. „Młode Opole”, zorganizowaną w Galerii Sztuki Współczesnej w Opolu. W założeniach twórców wystawa ta ukazywała możliwości twórcze m.in. nauczycieli wychowania plastycznego, pedagogów, którzy stanowią katedrę specjalistyczną szkół i ośrodków kultury.

Ponadto obejrzałam kolekcję malarstwa polskiego XIX i XX wieku w Galerii Muzeum Śląska Opolskiego. Na wystawie znalazły się prace m.in. Olgi Bożańskiej, Józefa Chełmońskiego, Leona Chwistka, Juliana Fałata oraz Piotra Michałowskiego.

W ramach stażu dokonałam również kwerendy bibliotecznej najnowszej literatury dydaktycznej, której obszerne zbiory znajdują się w Bibliotece Uniwersytetu Opolskiego.

Chciałam podkreślić, iż mój pobyt na Uniwersytecie Opolskim był interesujący i obfitywał w nowe doświadczenia naukowo-dydaktyczne. Miałam okazję zapoznać się z funkcjonowaniem jednego z czołowych ośrodków dydaktyki historii w Polsce. Wskazują na to bardzo dobrze i ciekawie organizowane zajęcia dydaktyczne, liczne międzynarodowe spotkania naukowe. O jego wysokim poziomie dydaktycznym świadczą interesujące zajęcia ze studentami, prowadzone przez profesora A. Suchońskiego i jego współpracowników. Natomiast liczne konferencje i spotkania naukowe z udziałem gości zagranicznych oraz różnorodne publikacje naukowe pracowników Katedry Dydaktyki Historii i Wiedzy o Społeczeństwie, potwierdzają

wysoki poziom naukowy tego ośrodka.

Na zakończenie chciałabym podziękować za życzliwe przyjęcie przez Pana prof. A. Suchońskiego i jego współpracowników. Uzyskane w trakcie pobytu uwagi, informacje będą przydatne zarówno dla mojej pracy dydaktycznej ze studentami, jak też dla funkcjonowania Zakładu Dydaktyki Historii Instytutu Historii Filii w Piotrkowie Trybunalskim Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach. Ponadto konsultacje naukowe odbyte w trakcie stażu będą miały istotne znaczenie dla przygotowywanego przeze mnie doktoratu. Miałam także okazję uczestniczenia w bardzo wartościowej konferencji naukowej.